

VESTFOLD, TELEMARK OG BUSKERUD STATSADVOKATEMBETER

Politimester Christine Fossen
Sør-Øst politidistrikt
Postboks 2073
3103 TØNSBERG

Deres ref.:

Vår ref.:

Dato:
21.11.2018

INSPEKSJON/TILSYN AV SPESIALSEKSJON - FELLES ENHET FOR ETTERRETNING OG ETTERFORSKING (FEE) – SEKSJON FOR SPESIELL ETTERFORSKING – SØR-ØST POLITIDISTRIKT

Innledning:

Vestfold, Telemark og Buskerud statsadvokatembeter avholdt inspeksjon/tilsyn av Sør-Øst politidistrikt, seksjon for spesiell etterforskning og spesialseksjon påtale tilknyttet seksjonen, i perioden tirsdag 30. oktober – fredag 2. november 2018.

Inspeksjonen ble fra embetets side utført av førstestatsadvokat Anne M Katteland og statsadvokatene Petter Sødal, Håvard Kalvåg og Anders M. Funnemark.

Inspeksjoner/tilsyn er en viktig del av statsadvokatenes fagledelse av politiet. Som kjent har politiet den siste tiden vært gjennom en omfattende omorganiseringsprosess (nærpolitireformen), og denne prosessen har vært svært krevende for Sør-Øst politidistriktet. Påtaleenheten ble etablert 1. september 2017 og seksjon for spesiell etterforskning ble etablert 1. juni 2018. Seksjonen er i ferd med å finne sin form, men vi presisere at også på inspeksjonstidspunktet gjenstår mye før seksjonen kan sies å være klar for full og optimal drift.

Med dette som bakgrunn, hadde vi under inspeksjonen/tilsynet først og fremst fokuset rettet fremover. Vestfold, Telemark og Buskerud statsadvokatembeter overtok ansvaret for straffesakene fra Buskerud 1. juli 2017. Embetet har således ikke innsisert opp mot den kriminaliteten som seksjonen nå har ansvar for i gamle Søndre og Nordre Buskerud politidistrikt tidligere. Inspeksjonen hadde derfor også som formål å gjøre oss kjent med hele politidistriktets etterforskning av saker vedrørende organisert kriminalitet, og vil danne grunnlag for senere inspeksjoner og annen fagledelse. Vi ønsket for det første å orientere oss om organisasjonen og hvor langt prosessen var kommet, samtidig som vi ville ivareta vår tilsynsoppgave med straffesaksbehandlingen i politiet både på systemnivå og enkeltsaksnivå.

Spesialseksjon påtale og FEE har ansvaret for etterforskningen av de alvorligste sakene innenfor seksualforbrytelser, vold mot barn, organisert kriminalitet og økonomi- og miljø saker. Så godt som alle sakstyper som følger av riksadvokatens prioriteringer skal etterforskes av denne enheten. Det er derfor svært viktig at denne enheten fungerer optimalt.

Forut for inspeksjonen hadde vi stilt en rekke spørsmål som skulle besvares i forkant, herunder om organisering og statistikk. Disse ble også utdypet under selve inspeksjonen. Det ble videre stilt spørsmål som ble bedt besvart muntlig under inspeksjonen, blant annet om distriktets overordnede mål for bekjempelse av organisert kriminalitet, trender i kriminalitetsutviklingen, løpende saker og metodebruk. Svar på disse vil kun i generell form fremgå av denne inspeksjonsrapporten. Vi fikk videre en redegjørelse for større saker under etterforskning.

Inspeksjonen ble innledet med et felles møte tirsdag 30. oktober 2018 hvor de nevnte temaer ble gjennomgått og drøftet. Til stede på dette møtet var leder påtale, Kjell Johan Abrahamsen, leder for juristene knyttet til seksjonen, Petter Solberg, leder FEE, Lena Reif, leder for seksjon for spesiell etterforskning Skule Worpvik, samt ledere og representanter fra de forskjellige avsnittene, herunder jurister og etterforskere. Avsnitt for særskilte metoder er underlagt seksjon for spesiell etterforskning, dog slik at dette avsnittet også server hele politidistriktet. Det legges til grunn at avsnittet bidrar vesentlig til arbeidsoppgavene som ligger under seksjonen, og det var derfor ønskelig at avsnittsleder også deltok under inspeksjonen/tilsynet. I tillegg gir seksjon for etterretning (også underlagt FEE) viktig bistand til seksjon for spesiell etterforskning, og er helt eller delvis leverandør av informasjon som fører til at det opprettes operasjoner eller saker til både skjult og åpen etterforskning. Leder for seksjon for etterretning deltok derfor også under inspeksjonen/tilsynet.

Onsdag 31. oktober 2018 gikk vi gjennom saker og fredag 2. november 2018 avsluttet vi inspeksjonen med en foreløpig oppsummering av våre inntrykk og funn.

Gjennomgang av de spørsmål som ble stilt forut for inspeksjonen

Som nevnt ovenfor stilte vi i vårt bestillingsbrev av 21. september 2018 en rekke spørsmål som i størst mulig grad skulle besvares skriftlig i forkant av inspeksjonen. Hensikten var både at politiet skulle være klar over hva som var tema for årets inspeksjon, men også at vi best kunne forberede oss til selve inspeksjonen. Svarene ble utdypet muntlig under inspeksjonen. Under følger politidistriktets svar/redegjørelse og våre kommentarer avslutningsvis.

1. Organisering, bemanning (påtale og etterforskning) og fordeling av oppgaver

Påtale:

Seksjonen for påtale spesialfag er oppdelt i 3 avsnitt, herunder avsnitt for påtale seksuallovbrudd og vold mot barn, avsnitt for påtale økonomi – og miljøkriminalitet og avsnitt for påtale spesiell etterforskning.

Avsnitt for påtale spesiell etterforskning blir ledet av seksjonslederen, men den daglige driften og fagansvaret er delegert til en gruppeleder. Det er 5 jurister på avsnittet hvorav en for tiden er i permisjon.

Geografisk er juristene på spesiell etterforskning lokalisert i Buskerud, Vestfold og Telemark. De er steds plassert i Drammen, på Hønefoss, i Tønsberg (2) og i Skien. Juristene utøver som hovedregel påtaleansvaret geografisk, men avsnittet er særdeles fleksibelt i forhold til dette. Politidistriktet har under vurdering om en ren distriktsovergripende modell ville være best i forhold til effektivitet, hensiktsmessighet og ressurser. Opprinnelig hadde man 6 juristhjemler på avsnittet, men man har valgt å overføre en av hjemlene til SO/BVA grunnet fagfeltets prioritering og distriktets noe svake juristdekning.

Beskrivelse av rutiner/samarbeid:

I forhold til påtaleutøvelsen blir en del av etterforskningsledelsen utøvet via mail, videolink, Indicia og mye reisevirksomhet. Det opplyses at det er behov for at jurister og etterforskere, som ikke tidligere har jobbet sammen, blir bedre kjent. Datasystem for metode – ASAK, er fast stedsplassert i Tønsberg, og alt som skal skrives i sak må utføres på denne stedsplasserte terminalen. Dette medfører mye reising på metodejuristene som ikke er stedsplassert i Tønsberg.

Etterforskning:

Seksjon for spesiell etterforskning har 20 stillingshjemler, som fordeler seg slik:

- 1 leder
- 2 etterforskningsledere
- 8 operative etterforskere, som tildeles arbeidsoppgaver innenfor spaning, etterforskning, etterretning, støtte til metode, spaningsledere, informantveiledere m.m.
- 1 avsnittsleder særskilte metoder
- 5 etterforskere særskilte metoder
- 1 hovedveileder informant
- 1 fagspesialist menneskehandel (lyst ut).
- 1 vakant grunnet økonomi

Metodeavsnittet har hovedansvar for all bruk av særskilte metoder. De øvrige er delt i 2 grupper som følger hverandre på turnus. Hver gruppe har egen etterforskningsleder.

Oppgavefordeling:

I de større prosjektene er det prosjektleder og etterforskningsleder som har ansvar for økonomistyring og fordeling av etterforskningsoppgaver/fremdrift opp mot målsetninger.

Ved mottak/opprettelse av nye saker blir det pekt ut etterforskningsleder/etterforsker uavhengig av geografisk tilknytning. Etterforskningsoppgaver blir fordelt på etterforskere der flere bidrar inn i de forskjellige sakene etter behov/prioritering. Jurist blir utpekt av påtale.

Avsnittet for særskilte metoder er en del av seksjonen og det er tett samarbeid i operative deler av sak. Avsnittet blir involvert tidlig i saksutvelgelse og "bistandsanmodninger" knyttet til metodebruk som kommer fra andre enheter i Sør-Øst politidistrikt. Det vil være aktuelt å flytte på personell internt på seksjonen ut fra arbeidsmengde og prioritering. Kapasitet og belastning vil bli evaluert når seksjonen har fått virke en noe lengre periode.

Samarbeid med seksjon for etterretning:

I saker under etterforskning vil operativ saksanalyse være en viktig bistand fra seksjon for etterretning. I utvelgelse av saker vil seksjonen være sentral opp mot definering av informasjonsbehov, gjennomføring av analyser og ikke minst innhenting av helhetlig informasjon knyttet til sak/problemstilling. Seksjonen er sentral opp mot etterlevelse av prinsippene i etterretningsdoktrinen.

Særlig om seksjonens trekkregler:

Fra lokal straffesaksinstruks:

"4.2.3 Felles enhet for etterforskning - seksjon for spesiell etterforskning og påtaleseksjon spesialfag har saksansvar og påtaleansvar for følgende straffbare forhold:

- Menneskehandel

- Grov profittmotivert kriminalitet som utøves av organiserte kriminelle nettverk, herunder de kriminelle mc klubbene (1 % - klubber)
- Saker som er distriktsovergripende og krever bruk av særskilte etterforskningsmetoder.

Sentrale momenter til vurderingen vil være om saken:

- o Griper over flere driftsenheter eller distrikter
- o Ikke naturlig tilhører noen geografisk enhet
- o Krever internasjonalt samarbeid
- o Krever bruk av særskilte etterforskningsmetoder
- o Er særlig kompetanse- eller teknologikrevende
- o Om saken utfordrer en geografisk driftsenhet på kapasitet og utholdenhet"

Det er på det rene at trekkreglene er skjønnsmessige. Dette kan være noe utfordrende, men også en klar fordel for å oppnå intensjonen om å være distriktets kapasitet mot organisert kriminalitet.

Statsadvokatens bemerkning:

Det er på det nåværende tidspunkt vanskelig å si noe om seksjonen er tilstrekkelig rustet. Bemanningen synes lavere i ny organisasjon for denne type kriminalitet, enn det den var samlet sett for de fire tidligere politidistriktene. Imidlertid har seksjonen vært i virke svært kort tid og man vil måtte foreta en vurdering av dette på et senere tidspunkt. Vi minner likevel om at alvorlig internasjonal og organisert kriminalitet, herunder alvorlige narkotikalovbrudd er omfattet av riksadvokatens sentrale og landsdekkende prioriterte områder. Likeledes overtredelser av straffeloven §§ 257 og 258 (menneskehandel) som gjerne blir begått som ledd i organisert kriminalitet. I mål og prioriteringsrundskrivet (1/2018) understreker riksadvokaten at politimesteren har ansvaret for at alle saker i distriktet som faller innenfor riksadvokatens prioriteringer gis forrang dersom det er knapphet på ressurser, uavhengig av hvilken organisatorisk enhet som i utgangspunktet er tildelt etterforsknings- og påtaleoppgaven.

Videre ser vi at lokaliseringen, altså at påtalejuristene er spredt og ikke samlet, kan bli en utfordring. Vi har imidlertid forståelse for at dette er valgt for å beholde kompetansen.

Seksjonens trekkregler er svært skjønnsmessige. Det er således viktig at seksjonen er seg bevisst at antall etterforskede og oppklarte straffesaker om grov narkotikaovertrædelse (straffeloven § 232 annet ledd) er en viktig markør for politiets innsats mot den organiserte kriminaliteten. De skjønnsmessige trekkreglene vil, slik statsadvokaten ser det, kunne gi rom for innsats mot organisert kriminalitet utover de hendelsesstyrte oppgaver og da særlig i forhold til å dra opp egen saker.

Etter vår oppfatning blir det spennende å følge med på om man klarer det i fremtiden med den bemanningen og lokaliseringen man har valgt. Dette må evalueres frem i tid og vi vil følge dette opp ved neste års inspeksjon.

2. Kompetanse

Påtale:

Det er ikke utarbeidet kompetanseplaner for juristene per i dag, men dette er et arbeid som er påbegynt for distriktet. Juristenes kompetanse anses som svært god. Flere av juristene har eller vil innen kort tid ha gjennomført metodeutdanning ved politihøgskolen. For øvrig anses realkompetansen hos de som ikke har relevante kurs, som god. Det er kun juristen som er i permisjon som må regnes som noe uerfaren.

Juristene har tilgang på relevant faglitteratur, samt at relevante rundskriv ligger på KODE.

Distriktet opplyser at det fortsatt er enkelt både å beholde og rekruttere jurister innen fagfeltet.

Etterforskning:

Kompetanseplaner er under utarbeiding. Det er gjennom omorganiseringen utarbeidet oversikt over den enkeltes kompetanse og en kan gjennom dette se sårbarheter innenfor enkelte kompetanseområder.

Det anses ikke problematisk å rekruttere etterforskere. En lønnspolitisk handlingsplan er under utforming og det anses viktig at "spesialistrollen" blir avlønnet på riktig nivå, slik at en ikke får lekkasje til andre fagmiljøer.

Statsadvokatens bemerkninger:

Til tross for at det ikke er utarbeidet formelle og felles kompetanseplaner enda, registrerer vi at man likevel har fokus på dette. Vårt inntrykk er at medarbeiderne på seksjonen er erfarne og at det er svært god kompetanse samlet. Statsadvokaten finner også grunn til å nevne at politidistriktet har ansatt faglig opplæringsansvarlig i 100 % stilling; en på påtale og en på etterforskning. Statsadvokaten har meget god tro på at dette vil bedre fokuset på kompetansehevende tiltak, og derav kompetansen både hos etterforskere og påtalejurister.

3. Rutiner for oppfølging, implementering og gjenfinning av direktiver fra Den høyere påtalemyndighet?

Alle rundskriv og skriv fra Den høyere påtalemyndighet blir sendt via gruppeleder og ut til alle juristene på avsnittet. Dette fungerer godt. Det opplyses fra juristene at det kan være litt vanskelig å finne frem til rett rundskriv fra RA på KODE/RA sin hjemmeside – særlig hva gjelder de litt eldre rundskrivene. Det vil derfor bli laget en egen "Rundskrivs-bank" hos gruppeleder for å motvirke dette problemet.

4. Undersøkelser av elektronisk materiale

Det er seksjon for digitalt politiarbeid (DPA) ved FEE som utfører datatekniske undersøkelser og til dels også analyse av beslag og annet elektronisk materiale. Det er etablert et felles postmottak for anmodninger om bistand, og seksjonsleder prioriterer saker etter følgende liste:

- Drap
- Seksuelle overgrep
- Grov vold, og vold mot barn
- Grove trusselsaker
- Saker vedrørende organisert kriminalitet
- Utvalgte økonomi-saker
- Andre saker etter avtale med seksjonsleder

Det er 13 stillingshemler i seksjonen og pr nå benyttes det aller meste til datatekniske undersøkelser av beslag. Det er en del restanser i seksjonen, men de aller fleste saker påbegynnes innen 1-2 måneder. Ofte er det imidlertid ventetid hos etterforskerne som skal gjennomgå materiale, det gjelder særlig i so-saker. DPA bruker ca. 70 – 80 % av sin kapasitet på so-saker. Det er besluttet at DPA skal reduseres til to lokasjoner, en i Drammen og en i Skien. Begge steder vil man flytte inn i nye lokaler og dette anses for å være gjennomført før jul. I forbindelse med flytteprosessen vil det trolig oppstå noen utfordringer med kapasiteten, men gevinsten ved å samlokalisere forventes raskt å veies opp mot dette. DPA vil i løpet av høsten/våren 2019 gjennomføre opplæring i OSINT for utvalgte grupper. Det er i gang en

prosess for å lære opp/etablere digitale fagkontakter i GDEene og i noen spesialmiljøer. Dette videreføres i 2019. Samtidig må DPA utvide sitt område til i større grad å håndtere "flyktige" data på nett, samt øke kompetanse innen etterforskning av datakriminalitet, digital valuta mv.

Statsadvokatens bemerkninger:

Statsadvokaten bemerker at det fremstår som svært fornuftig å etablere digitale fagkontakter rundt på de forskjellige geografiske enhetene, og enkelte av spesialenhetene i distriktet. Det er ingen grunn til å tro at internettrelaterte kriminalitet vil reduseres i tiden fremover. Vi ser frem til å følge dette prosjektet ved senere inspeksjoner og andre tilsyn.

5. Etterforskningsplaner

I saker som etterforskes ved seksjon for spesiell etterforskning skal det opprettes prosjekt i Indicia. Etterforskningsplan genereres gjennom den informasjon som blir lagt inn i prosjektet og skal inneholde en status nå-situasjon, hypoteser, organisering, tekniske og taktiske etterforskningsskritt, e-spor, skjulte etterforskningsmetoder, analyse, fremdrift og ressursbehov.

Politidistriktet opplyser at det fortsatt er et klart forbedringspotensial på enkelte av områdene og det er viktig med godt samspill mellom etterforskningsleder og påtaleansvarlig.

Hovedansvaret ligger på etterforskningsleder, men alle involverte må være nøye med å skrive beslutningslogg, aktiviteter og aktivitetslogg, analyser, fremdrift m.m. Politidistriktet søker å følge retningslinjene fra politidirektoratet og viser til at det der fremgår at påtaleansvarlig er ansvarlig for at planen blir opprettet, og må ha full tilgang til planen til enhver tid. Videre at etterforskningsplanen skal utarbeides i et nært samarbeid mellom påtaleansvarlig og politifaglig etterforskningsleder og/eller hovedetterforsker. I praksis vil oppgaven med å skrive etterforskningsplanen være en oppgave for den politifaglige etterforskningslederen/hovedetterforskeren.

Statsadvokatens bemerkninger:

Politidistriktet er selv klar over at de har et forbedringspotensial når det gjelder bruk av etterforskningsplaner. Det bemerkes innledningsvis at flere av planene er gode og særlig gjelder dette planene i de større prosjektene. Det vi imidlertid stadig ser, og som vi har sett ved tidligere inspeksjoner, er at planene opprettes innledningsvis, men deretter dør de ut og blir ikke brukt. Et hovedformål med en slik plan er å sikre bedre styring og kontroll med saksfremdriften og hindre at saker blir liggende uten aktiv oppfølging. Det vi særlig savner er frist for når saken skal være ferdig etterforsket, samt frist for den enkelte oppgave. Deretter, dersom fristene ikke overholdes, savner vi notoritet rundt hvorfor fristen ikke er overholdt. Dersom en sak blir liggende vil det være viktig å kunne vite hvorvidt dette skyldes at man har for lite ressurser, hvorvidt andre saker/gjøremål har måttet bli prioritert foran denne eller om problemet ligger på etterforsknings- og/eller, påtalekapasitet eller utenforliggende grunner.

6. Prioritering av saker, rutiner for dette og porteføljekontroll

Påtale:

I forhold til saker med særskilte frister opplyser politidistriktet at kontrollen ved oversendelse til retten for godkjenning etter strpl § 216 d), er et tett og nært samspill mellom seksjonsleder og metodejurist. I forhold til utsatt underretning etter strpl § 216 j) ligger kontrollen på metodejuristen. I forhold til sletting av dokumenter, etter strpl § 216 g) er dette etter instruks lagt på metodejuristen, jf. instruks for kommunikasjonskontroll, romavlytting og dataavlesning i Sør-Øst politidistrikt, pkt. 3.5.

Seksjonsleder og gruppeleder skal ta ut restanselister hver måned, og disse sendes juristene. Gruppeleder skal deretter ha en gjennomgang av restanser med hver jurist. Dette er en ny rutine som vil iverksettes fra 1.12.2018.

Seksjonsleder påtale har møte med avsnittet ca. hver 14 dag, og her diskuteres resurskrevende saker, fremdrift og eventuelt bytte av saker mellom jurister.

Etterforskning:

Per i dag er saker til etterforskning primært saker som ble med inn i den nye organiseringen 1.6.18. Ved initiering av nye saker vil dette primært skje på 2 måter:

- Avdekket og begått kriminalitet er av en slik karakter at det besluttes at seksjon for spesiell etterforskning skal ha etterforskningsansvaret.
- Måltrettet kartlegging og etterretningsarbeid av prioriterte kriminalitetsområder som løftes inn til prioriteringsgruppen og det blir iverksatt etterforskning (f.eks menneskehandel).

Distriktet har utarbeidet et prioriteringssystem som vedlegges.

Ledelsen er, opp mot prioritering, bevisste på at det ikke fylles opp med saker ved saksinntak på et lavt nivå (seksjonsleder/avsnittsleder), slik at prioritering på det høyere nivå blir vanskelig da kapasiteten er brukt opp. Seksjonen skal til enhver tid ha en definert målsetning om hvilke saker som skal ha høy prioritet ved avdekking/analyse/innhenting. Per dags dato er dette menneskehandel, som gjør at enkelte saker innenfor andre områder må bortprioriteres/behandles på en mindre omfattende måte.

Seksjonen har høy prioritering på saker med varetektsfengsling, konkret oversikt over frister i metodesakene, samt gjennomgang av restanser.

Det skal iverksettes saksoppfølgingsmøter med etterforskningsledere, som igjen tar dette med hver enkelt etterforsker. Seksjonen har i dag ingen store utfordringer i saker til etterforskning.

Statsadvokatens bemerkninger:

Statsadvokaten har notert seg at rutiner for porteføljekontroll er i ferd med å komme på plass. Videre at man vil ta tak i de gamle sakene og søke å få disse ferdigstilt innen rimelig tid. Etter statsadvokatens syn er dette en riktig prioritering på det nåværende tidspunkt.

7. Organiseringen og prioriteringen av arbeidet med menneskehandel og profesjonell menneskesmugling.

Påtale:

Påtale har organisert seg med en jurist knyttet til A-krimssenteret, som også er dedikert til menneskehandel. Denne juristen samarbeider tett med metodejuristene og det vil fra våren 2019 også være en metodejurist som mer eller mindre blir dedikert opp i mot feltet.

Etterforskning:

Politidistriktet arbeider med å få kunnskap om menneskehandel ut i organisasjonen. Distriktet vil ha definerte kompetansepersoner som får tid og anledning til å dykke inn i sakene som kan dreie seg om menneskehandel. En suksessfaktor vil være tett dialog med operative styrker, etterforskere og påtale ved avdekking av saker som tenderer inn mot menneskehandel, samt egne kontaktpersoner innenfor A-krim og operativ utlending som vil bli skolert. Det vil bli gjennomført opplæring i regi av Kripas, samt satt ned en vurderingsgruppe knyttet til viktige avgjørelser i initieringsfasen av saker som man har kommet på direkte.

Politidistriktet har ikke opprettet en egen skjermet kompetansegruppe på menneskehandel, men utpekt ressurser ute i distriktet som skal utgjøre menneskehandelgruppen. Det er utpekt to på a-krim, to på utlending, to på spesiell etterforskning, samt en fagspesialist menneskehandel (lyst ut). Det blir viktig i tiden fremover å opprette dialog med aktuelle samarbeidspartnere utenfor politiet. Mange oppgaver vil ligge på kommune og frivillige organisasjoner i saker som dreier seg om menneskehandel.

Politidistriktet har tatt grep opp mot menneskehandel som gjør at flere saker har blitt vurdert opp mot dette saksfeltet. I perioden 2017-2018 har politidistriktet blant annet jobbet med en hallik/prostitusjonssak, plantasjearbeider i cannabis sak, vietnamesiske sesongarbeidere og flere andre saker med mulige ofre for menneskehandel.

Statsadvokatens bemerkninger:

Statsadvokaten har gitt uttrykk for at man er noe betenkt i forhold til organiseringen og stilt spørsmål ved om det burde ha vært etablert en egen dedikert gruppe. Organiseringen er imidlertid valgt ut fra bemanningssituasjonen i politidistriktet og man mener at dette per i dag er den beste løsningen sett ressursene under ett. Statsadvokaten legger dette til grunn og oppfordrer alle involverte til å ta ansvar for at dette skal lykkes. Deretter får man evaluere når det har vært i drift en periode.

Det vises for øvrig til riksadvokatens mål og prioriteringsrundskriv (1/2018) hvor det påpekes at politiet aktivt må søke å avdekke de lukkede miljøer som står bak menneskehandel, hvor det som regel er betydelig fortjeneste, og gjennomføre mer målrettet finansiell etterforskning. Riksadvokaten viser til at flere menneskehandelsaker utvilsomt bør avdekkes og at man ikke kan avvente anmeldelser fra ofrene.

8. Seksjonens rutiner for bruk av målrettet etterforskning med sikte på inndragning av utbytte

Distriktet har per i dag ingen klar strategi på inndragning, men det er stort fokus på feltet, noe også resultatene viser. Flere større saker er etterforsket med fokus på inndragning av utbytte med bruk av politirevisor og forbruksanalyse. Det ble gitt en muntlig redegjørelse for dette under møtet. Generelt kan sies at politidistriktet ofte har brukt politirevisor og forbruksanalyse ved de store narkotikasakene og halliksaker. Det opplyses at metodejuristene har fokus på inndragning og at det i perioden 2017 og frem til dags dato, samlet blant de 4 metodejuristene, er inndratt ca. 4 000 000 kroner, samt at det er inndratt 800 000 kroner i ikke rettskraftige dommer.

Statsadvokatens bemerkninger:

Det synes for oss som seksjonen har et bevisst forhold til inndragning og det er positivt at flere større saker har blitt etterforsket med fokus på inndragning av utbytte. Vi ser imidlertid at det er et klart forbedringspotensiale, da vi også får saker inn til oss hvor det med fordel kunne vært etterforsket opp mot inndragning, men hvor det opplyses at det ikke har vært kapasitet til det.

Statsadvokaten minner også her om riksadvokatens klare føringer i mål og prioriteringsrundskriv (1/2018). Det vises særlig til at politiets arbeid med å avdekke bakmenn og inndragning av profitt må gis tilstrekkelig oppmerksomhet. Det er fortsatt et stort potensial for økt inndragning av utbytte relatert til narkotikakriminalitet.

Statistikk

Oversikt over antall rettsdager for perioden 2017 og for 2018 frem til inspeksjonstidspunktet for juristene tilknyttet seksjonen.

	2017	pr. 1. okt 2018
Behandlingen av "egne" saker:		
Antall hovedforhandlinger	75	20
Rettsdager i "egne" saker:		
- Hovedforhandlinger	94	34
- Fengslingsmøter	88	68
- Dommeravhør/tilrettelagte avhør	28	2
- Andre rettsmøter ¹	29	25
- Totalt antall rettsdager ²	257	131
Fengslinger (inkl. kontorforretninger)³		
- Førstegangsfengslinger		
- Forlengelser	20	25
Tilståelsesdommer:		
Antall		
Oppnevningssaker:		
- Antall oppnevningssaker	37	18
- Antall rettsdager	51	53

Det er vanskelig å knytte noen bemerkninger til disse tallene ved årets inspeksjon. De vil imidlertid gi grunnlag for å følge med på utviklingen i årene fremover. Det forhold at antall rettsdager i egne saker synes betydelig lavere i 2018 i forhold til 2017, skyldes trolig at flere av påtalejuristene har gått i retten med andre type saker i 2017 enn det de gjør i dag i den nye organisasjonen.

I vårt bestillingsbrev bad vi om tall knyttet til kriminalitetsutviklingen (anmeldte lovbrudd/antall saker som seksjonen trekker), seksjonens oppklaringsprosent, seksjonens saksbehandlingstid, restanser (saker under behandling – ikke påtaleavgjorte saker fordelt på alder (totalt, 0-3 mnd, 3-6 mnd, 6-12 mnd, eldre enn 12 mnd)), saker under behandling (påtaleavgjorte, men ikke rettskraftige – fordelt på alder (gamle d-listene)), samt produksjon av 040 – koder (altså antall påtaleavgjørelser og fordelingen mellom disse).

Politidistriktet har opplyst at det ikke er mulig å hente ut tilfredsstillende tall på det nåværende tidspunkt. Dette har særlig sammenheng med de eksisterende trekkreglene.

Statsadvokaten bemerker:

De tallene og den statistikk vi har bedt om knyttet opp mot seksjonen er tall vi forutsetter at ledelsen vil måtte ha for å kunne føre kontroll med straffesaksbehandlingen ved seksjonen. Det er derfor avtalt å avholde et møte, slik at vi kan diskutere hvordan denne statistikken kan gjøres tilgjengelig for politiets ledelse og oss.

¹ Andre rettsmøter inkluderer tilståelsessaker, bevisopptak, rettslige avhør, domsavsigelser og andre rettsmøter hvor påtalemyndigheten møter

² Oppgis i hele dager, uavhengig av varigheten på rettsmøtet

³ Hvor flere fengsles i samme sak, telles én sak for hver siktet

Muntlig redegjørelse:

Som nevnt innledningsvis stilte vi i bestillingsbrevet også en rekke spørsmål som ble bedt besvart muntlig under inspeksjonen og disse svarene vil som nevnt ikke bli tatt inn i inspeksjonsrapporten. Det kan imidlertid nevnes at vi under møtet fikk en meget god presentasjon blant annet om distriktets overordnede mål for bekjempelse av organisert kriminalitet, trender i kriminalitetsutviklingen og seksjonens strategi for bekjempelse av disse, løpende saker og metodebruk, herunder en redegjørelse for påtalemyndighetens legalitetskontroll, rutiner for notoritet ved informantkontakt og sletterutiner av kommunikasjon mellom mistenkte og advokat/nærstående.

STATSADVOKATENES GJENNOMGANG AV SAKER:

1. Saker under etterforskning som gjelder menneskehandel (straffeloven §§ 257/258).

Det er innmeldt og gjennomgått 5 saker fra seksjonen som gjelder menneskehandel.

Det synes generelt utfordrende bevismessig å avklare straffevilkårene "*misbruk av*" og "*tvinger eller utnytter*". I saker der det er utenlandske mulige fornærmede for ulovlig eller belastet virksomhet (cannabisplantasje/prostitusjon), og der politiet har grepet inn uten annen anmeldelse, synes det vanskelig å få forklaringer fra "fornærmede" som avdekker menneskehandel. En sak som gjelder misbruk/tvang/utnyttning til salg av sexbilder/videoer er på mange måter illustrerende idet fornærmede først anmeldte, og deretter dro hjem til anmeldte (kjæresten) igjen. Dette viser at bindinger – ikke bare økonomisk – ofte er utfordrende i slike saker. Videre i saker der menneskehandel er anmeldt av fornærmede for eksempel på grunn av dårlige arbeidsforhold, er det svært vanskelig å dokumentere at straffevilkårene i bestemmelsen er oppfylt.

Statsadvokaten bemerker at det alltid bør vurderes rettslig bevisopptak av fornærmede i saker der disse "hører til" i utlandet.

Det bemerkes videre at det kun i to av de fem sakene foreligger etterforskningsplaner i Indicia. I de to planene vi har sett på synes det som om funksjonen "aktiviteter" brukes til å fordele oppgaver. Funksjonen "etterforskningsplaner" synes ikke å være brukt, men statsadvokaten er klar over at dette er en relativt ny funksjon og at den ikke er tatt ordentlig i bruk enda.

Av de fem sakene var det kun en sak som synes å ha stoppet opp fra slutten av juli 2018, men slik at dette har vært et bevisst valg fra ledelsen grunnet andre mer presserende arbeidsoppgaver. Det ble under møtet opplyst at denne ville settes i gang igjen i løpet av kort tid.

2. Alle saker der det er skrevet rettsanmodninger/begjæringer som gjelder bistand/sikring av verdier med tanke på inndragning for 2017 og frem til inspeksjonsdato.

Politidistriktet hadde oppgitt en sak. Ved gjennomgang viser det seg at dette dreier seg om begjæring om hefte i 2 norske bankkonti, altså ikke sikring av verdier i utlandet. I en av dommene som er gjennomgått, jf pkt 3, er det innhentet dokumentasjon for banktransaksjoner/valutaveksling i Nederland etter rettsanmodning. Dette er gjort på riktig måte og med positivt resultat.

3. Alle dommer fra 2017 og frem til inspeksjonsdato der det er lagt ned påstand om inndragning og/eller er idømt inndragning.

Etter gjennomgang av 21 dommer/saker, hvor det er nedlagt påstand om inndragning, fremgår det at påtalemyndigheten i all hovedsak får medhold i sin påstand hva gjelder inndragning.

I 12 av de 14 rettskraftige dommene, blir inndragningen i henhold til påstand. I en av sakene blir det en reduksjon og i en av sakene blir inndragningen høyere ved behandling av saken for lagmannsretten.

I de saker hvor domfelte må tåle inndragning, synes retten å bygge på den etterforskning som er gjort opp mot skyldspørsmålet, herunder spaning, kommunikasjonskontroll, forbruksanalyser, utlevering av kontoopplysninger/transaksjoner i både inn og utland, pengebefrysninger, innhentning av annen dokumentasjon som viser overføringer og søk i valutaregister.

I 11 av de 14 sakene som domfelte har måttet tåle inndragning er inndragningen gjort med hjemmel i straffeloven (1902) § 34 og straffeloven (2005) § 67, inndragning av utbytte. Kun i to av sakene er det benyttet bestemmelsen om utvidet inndragning etter straffeloven (1902) § 34 a og straffeloven (2005) § 68, såkalt utvidet inndragning.

Det kan stilles spørsmål ved om man i større grad, i saker hvor det kan være vanskelig å føre bevis for inndragning etter § 67, bør nedlegge påstand om inndragning etter § 68 der tiltalte har midler/eiendeler som kan være gjenstand for inndragning. Dette er såkalt utvidet inndragning, hvor man ikke behøver å påvise at den aktuelle handlingen tiltalte dømmes for, faktisk har gitt utbytte. Det er tilstrekkelig med en generell sannsynlighet for betydelig utbytte – m.a.o. at slike forbrytelser vanligvis gir betydelig utbytte. I tillegg kreves det at handlingen har en viss alvorlighetsgrad. Når vilkårene i første ledd er oppfylt, er det tiltalte som må sannsynliggjøre at midlene er lovlig ervervet.

4. Alle saker som er eldre enn 12 måneder.

Vi har gjennomgått totalt 24 saker som var registrert på juristene tilknyttet seksjonen, og har sett etter prosjekter i Indicia eller andre etterforskningsplaner i alle sakene.

Nesten alle de gjennomgåtte sakene har stoppet helt opp, og det er ikke mulig for oss å se plan for veien videre for noen av disse sakene. I Telemark ble det opprettet en hel del store narkotikasaker i 2015 og 2016. Det ble foretatt mye etterforskning i disse sakene innledningsvis, men etter i underkant av ett år blir de liggende uten at vi kan se at det foretas noe i sakene. Også i Buskerud er det noen slike saker, mens vi fant ingen fra Vestfold.

I saker som er eldre enn 12 måneder finner vi generelt ikke etterforskningsplaner eller andre opplysninger som forklarer sakens gang eller planer videre. Vi har funnet 4 prosjekter i Indicia som gjelder noen av saksnumrene og det synes som om "aktiviteter" blitt brukt til å fordele oppgaver en stund, men at aktiv bruk av prosjektet/etterforskningsplanen dør ut. Det er således, med unntak for et stort kompleks fra Vestfold (som ikke har stoppet opp), ikke funnet fungerende etterforskningsplaner.

Det er kjent for oss at metodejuristene i Telemark og i Buskerud har hatt en hel del andre saker i sin portefølje enn rene metodesaker. Vi legger til grunn at stort sakspress og andre hastesaker er en del av grunnen til at det har blitt liggende saker i systemet som ikke er avgjort. Det er høyst sannsynlig også utført påtalemessig arbeid underveis med kompleksene som har blitt liggende - uten at dette har resultert i en påtaleavgjørelse. De gamle sakene synes å være komplekse med flere siktede hvor flere har vært varetektsfengslet.

Statsadvokaten bemerker at dette likevel er svært uheldig. Dette er svært alvorlige saker som det har vært brukt mye etterforskningsressurser på og som deretter har mistet prioritet opp mot nyere saker og prosjekter. Vi har merket oss at ledelsen nå er bevisst at det ikke skal tas inn flere saker enn man har tid til å ferdigstille. Under den muntlige gjennomgangen av våre funn ved inspeksjonen ble det opplyst at dette vil bli ryddet opp i og ferdigstillelse av disse sakene vil ha høy prioritet. Vi tar det til etterretning.

Det skal bemerkes at vi har sett på sakene som er over 12 måneder og at det er godt mulig at aktiv bruk av etterforskningsplaner er bedre i de nyere sakene. Vi legger til grunn at ledelsen har oppmerksomheten sin rettet mot dette fremover. Det er ikke, slik vi ser det, mulig å foreta en

prioritering av saker dersom man ikke har oversikt over hvilke arbeidsoppgaver som gjenstår i hvilke saker, hvilke frister som er satt og hvorfor en eventuell frist ikke er overholdt.

Vi finner også grunn til å bemerke at flere av sakene i porteføljen til metodejuristene ikke er registrert som saker som seksjonen er ansvarlig for. Vi legger til grunn at dette er et midlertidig problem som følge av omorganiseringen. Det er likevel viktig at påtaleleder har den fulle oversikt over porteføljene til metodejuristene og at leder for seksjon for spesiell etterforskning har full oversikt over saker som naturlig tilhører seksjonen, men som har vært etterforsket av andre enheter tidligere. Det er viktig i denne omorganiseringen at ikke enkelte saker blir liggende på ubestemt tid fordi ingen har eller tar ansvaret for dem.

Oppsummering av inspeksjonen

Inspeksjonen er, som nevnt innledningsvis, den første embetet har hatt for denne type saker i ny organisasjon og for hele politidistriktet som sådan etter at vi overtok ansvaret for sakene fra Buskerud 1. juli 2017. Tilsynet var derfor først og fremst ment som en orientering av hvordan seksjonen er organisert og innhenting av informasjon. Embetet er meget godt fornøyd med gjennomføringen av inspeksjonen fra politidistriktets side og har etter dette lagt et godt grunnlag for videre oppfølging, herunder senere inspeksjoner og annen fagledelse.

Det er på det rene at også denne seksjonen bærer preg av å være nyetablert og det er for tidlig å si om seksjonen har fått tatt ut det fulle potensiale av reformen. Imidlertid er det statsadvokatens klare inntrykk at man er på rett vei. Vårt generelle inntrykk er at politidistriktet har engasjerte ledere både på overordnet og seksjonsnivå, samt mange dyktige og erfarne påtalejurister og etterforskere med god kompetanse ved seksjonen. Fremover vil det være viktig å få seksjonen til å fungere som en enhet og ikke videreføre skille mellom de gamle politidistriktene. En samling, både faglig og sosial, som nevnt under møtet, høres ut som en god ide for å få seksjonen til å fungere som en enhet og bli bedre kjent på tvers av de gamle geografiske skillene.

Seksjonen tar med seg en del eldre saker inn i ny organisasjon og det omfattende reformarbeidet kan etter statsadvokatens oppfatning være med på å forklare at restansene har bygget seg opp. Vi deler imidlertid ledelsens prioritering om å ferdigstille disse sakene før man iverksetter arbeid med nye selvinitierte saker. Det vil også være viktig fremover å sette de geografiske enhetene i stand til å håndtere egne saker som seksjonen ikke skal trekke.

Videre ønsker vi å bemerke at samarbeidet med seksjon for etterretning synes meget bra. Det opplyses at det produseres gode produkter og at grunnetterretningen er god. Dette bidrar til at seksjonen kan gjøre de rette valgene ut fra kunnskapsbasert politiarbeid. Politidistriktet har hatt flere større narkotikasaker som har vært selvinitierte, og har således tradisjon og erfaring med å iverksette og etterforske ikke hendelsesstyrte saker.

Vestfold, Telemark og Buskerud statsadvokatembeter har, på bakgrunn av det vi har sett under inspeksjonen, berettiget forventninger om at seksjonen vil levere gode resultater fremover. Det gjøres mye godt politi- og påtalearbeid ved seksjonen og dere har mye å være stolte av.

Vi ser frem til neste inspeksjon og ønsker lykke til i det videre arbeidet.

Med vennlig hilsen

Anne M Kattelund
Embetsleder

Kopi:

Riksadvokaten

Politidirektoratet

Påtaleleder Kjell Johan Abrahamsen

Påtaleleder spesialfag Petter Solberg

Politiinspektør/Leder av Felles enhet for etterretning og etterforskning Lena Reif

Leder Seksjon for spesiell etterforskning Skule Worpvik

Avsnitsleder avsnitt for særskilte metoder Henning Fosaas

Seksjonsleder etterretning Bjørn Furuheim